

16/5/2021

לכבוד
פרופ' דניאל הרשקוביץ
נציב שירות המדינה
בפקס ובאימייל
א.נ.,

ד"ר אביחי מנדלבליט
היועץ המשפטי לממשלה

**הנדון: רדיפה פוליטית כלפי עובדים ערבים במשרד הבריאות ודרישה לחידוד הנחיות
על מנת למנוע ציד מכשפות של עובדי מדינה ערבים**

הרינו לפנות אליכם בדחיפות בדרישות שלהלן:

- א) להוציא נהלים מפורטים ומנומקים ביחס להתבטאויות של עובדי מדינה, על מנת למנוע מקרים של ציד מכשפות לעובדי מדינה ערבים;
- ב) להבהיר את המגבלות הקשות על פלישה ומעקב אחר התבטאויותיהם של עובדים מדינה מקבוצת מיעוט במרחב הפרטי הווירטואלי שלהם;
- ג) לחדד בדחיפות את ההנחיות הנוגעות למרחב ההשקפה והביטוי של עובדי מדינה, בפרט כאלה המשתייכים לקבוצת מיעוט;
- ד) לטפל בדחיפות – משמעתית ומינהלית – בהתנהלות חמורה, מוטה, בלתי חוקית, המגיעה כדי רדיפה פוליטית ואפליה על רקע השקפה, מצד מנהל תחום המשמעת במשרד הבריאות, מר יצחק אור;
- ה) לבטל את כלל ההזמנות לשימוע שהוציא מר יצחק אור החל מתאריך 13.5 ועד היום, וזאת לכל הפחות עד לבדיקת ההתנהלות בכללותה ולהוצאת ההנחיות והנהלים כאמור בסעיפים א-ג לעיל.

וזהו רקע הדברים:

1. ביום 13.5.2021 הוציא עו"ד גיא דוד, מנהל בכיר באגף המשמעת, פנייה למנכ"ל משרדי הממשלה ויחידות הסמך, ובה הונחו המשרדים לנקוט "יד קשה" בנוגע להתבטאויות המעודדות אלימות, או התבטאויות פוליטיות אסורות. החוזר דנא הופץ במשרדי הממשלה, לרבות משרד הבריאות, ככל הנראה באותו יום, 13.5.2021. כפי שיראה המקרה שיתואר להלן, הפניה שהוצאה הינה עמומה מדי, ולפחות משרד ממשלתי אחד פירשה באופן שהביא לציד מכשפות של עובדי מדינה ערבים.
2. יום למחרת, יום שישי 14.5.2021, הוציא מר יצחק אור, מנהל תחום המשמעת במשרד הבריאות, שורה של הזמנות לשימוע משמעתני דחוף לפני השעה, לשורה של עובדי מערכת הבריאות – למיטב ידיעת הח"מ, רק לערבים שבהם.
3. נוסחן של ההזמנות לשימוע זהה. נוסח גנרי ואחיד, המתייחס לפרסומים "פוגעניים" ו"גזעניים".

קו לעובד, רח' נחלת בנימין 75, ת"ד 2319 מיקוד 6102201
טל': 03-6883766, פקס: 03-6883537, דוא"ל: michal.tadger@kavlaoved.org.il

האגודה לזכויות האזרח בישראל, רח' 3030/5, ת"ד 51070 נצרת 1616701
טל': 04-8526333, פקס: 04-8526331, דוא"ל: gadeer@acri.org.il

- ההזמנות נשלחו לשורה של עובדים ערבים, ולמיטב ידיעתנו – אף לא לעובד יהודי אחד.
4. ההזמנות נשלחו בלא לצרף את הפרסומים עצמם, אולם למיטב בדיקתנו – בכל המקרים מדובר בשיתופים או פרסומים בדפי הפייסבוק הפרטיים של העובדים, דפים בהם כלל אינם מזוהים כעובדי מדינה, ודפים פרטיים אשר חשופים למי שבחר לראותם – דהיינו לחברים בלבד.
5. ההזמנות אף נשלחו בלא כל הבחנה בין עובד לעובד, בלא לשוחח מראש עם העובדים עצמם באמצעות האחראים עליהם, בלא לברר אודות העובדים והתנהלותם עם האחראים עליהם, בלא לתת כל משקל או אף לברר נסיבות הפרסום, ותק העובד, או היותו עובד במצב מיוחד כלשהו. כך, נשלח אחד המכתבים לעובדת בהריון המוגנת על פי חוק עבודת נשים. נציין, כי נראה כי אף התרגומים של חלק מהפוסטים, לפחות במקרה היחיד שנשלח אלינו לאור התכתבות עם מר אור, הינם תרגומים קלוקלים. דהיינו, מר אור הזמין לפחות חלק מהעובדים לשימוע על בסיס תרגום עילג שסופק לו בידי פייסבוק, ואין קשר בינו לבין לשון הדברים בערבית.
6. המכתבים אף נשלחו – כאמור, ביום שישי בשעות הערב – לעובדים אשר מאוגדים בוועד עובדים. אולם ועד העובדים לא יודע על משלוח ההזמנות לשימוע ולא נתאפשרה לו תגובה או הבעת עמדה.
7. העובדים הוזמנו לשימוע בעת חגם, בעיתות של חירום, ונתבקשו להגיע בהתראה של שבת - מכל רחבי הארץ. כאמור, ההזמנה נשלחה ביום שישי אחר הצהריים, והשימוע נקבע ליום ראשון בשעות הבוקר והצהריים. משכך, לא ניתן לעובדים ולו יום עבודה אחד על מנת לשתף את ועד העובדים בתהליך, או על מנת למצוא ייצוג משפטי הולם. היות וחומרי השימוע וההנמקות לא צורפו למכתבי השימוע, ממילא כל הכנה ראויה היתה בלתי אפשרית.
- מצורפות שתי הזמנות בנוסח זהה – נספח א' -1-2 לפנייה.
8. במקביל לאלה, ברשתות החברתיות של הימין הקיצוני, התנהל ציד מכשפות. ציבור קטן וקיצוני העמיד לעצמו יעד, והוא לאתר תכנים של אזרחים ערבים, ולגרום לפיטוריהם של כל מי שמעזים לבטא או לשתף עמדות המעידות על הזדהות עם הצד השני ללחימה, או על ביקורת מוסרית וערכית על התנהלות הצבא והשלטון הישראלי. המטרה שהציבה לעצמה אותה קבוצה, השיגה את יעדה באופן מפחיד במשרד הבריאות. אותן קבוצות הפיצו את תמונות הפרופיל של כל אחד מעובדי מערכת הבריאות שהוזמן לשימוע, בצירוף המלים: "הצלחנו", או סימון "ויי" וציון: "הושעתה", "פוטרה" וכולי. ההסתמכות על המידע שהועבר מחברי קבוצה זו בלא הבחנה, והעובדה כי חברי הקבוצה הימנית הקיצונית ידעו על ההזמנה לשימוע עוד לפני העובדים עצמם - דורשת כשלעצמה חקירה משמעתית יסודית.
9. אין מקום להפריז בחומרת הדברים: הליך משמעותי כלפי קבוצה מובחנת של עובדים, מקבוצת מיעוט, תוך הסתמכות על מידע שמועבר מגורמים קיצוניים, ושליחת הזמנות בלתי תקינות בכל

רובד שהוא לשורה של עובדים ערבים – מהווה רדיפה פוליטית של קבוצת מיעוט. זאת, אף בלא להתייחס לכל אחד מהתכנים בנפרד ולעובדה שבהזמנה לא נשקלו שיקולים הנוגעים אישית לעובדים שמוזמנים, ונראה כי איש לא טרח לבררם. בתוכם, מיהו העובד, מה תמונת תפקודו הכללית, אילו יחסי אנוש הוא מפגין, מה נסיבותיו האישיות, מהי רמת המסירות שהוא מפגין בעבודתו, מה חושבים עליו הממונים ועוד ועוד. כאמור, אף על תרגום ראוי לעברית של הפוסטים ששותפו – לא עמל המזמין לשימוע משמעותי.

10. למעשה, נראה כי זולת המידע שהועבר מאותו פלג ימני קיצוני – דבר לא נלקח בחשבון, וההזמנות נשלחו בחופזה בלא שמץ של שיקול דעת או ליווי משפטי מינימלי. ליווי שהיה ממחיש לגורם השולח, מהי רמת ההנמקה והבסיס הנדרשים בהזמנה לשימוע משמעותי, שימוע שנותר בתיקו האישי של עובד המדינה עד לסוף דרכו המקצועית.

11. דברים אלה חמורים שבעתיים, שעה שעובדים אלה ממש החזיקו על כתפם נטל כבד מאוד במשך שנה תמימה, לאורכה של מגיפה עולמית משתוללת, ועמדו בלחצים בלתי נתפסים. על שירות זה, החליט משרד הבריאות להחזיר להם רעה תחת טובה, פשוטו כמשמעו.

12. למעלה מן הצורך, מאחר שדי בעובדות דנא, נבהיר את הבסיס המשפטי לתחום מורכב זה של השקפת עולם בשוק העבודה, והתבטאויות במרחב הפרטי של עובדי מדינה. ככלל, סעיף 2 לחוק שוויון ההזדמנויות בעבודה אוסר על מעסיקים להפלות בין עובדים או דורשי עבודה, בכלל זה בפיטורים, מטעמים פסולים לרבות השקפה אישית.

13. עקרון זה האוסר הפלייה של עובד מחמת השקפה או דעה חי ונושם מימים ימימה, עוד הרבה לפני חקיקת חוק שוויון ההזדמנויות בעבודה; כך אמר בג"צ עוד בשנת 1951, בקבלתו עתירה של עובד שבקשתו להתקבל לעבודה כמורה נדחתה על-ידי משרד החינוך בעקבות התערבות שר הביטחון:

"אם דעותיו של אזרח פסולות, חיינו אינם הפקר ודמו אינו מותר; ואין נועלים בפניו שערי פרנסה ואין יורדים לחייו בדרך אדמיניסטרטיבית בלבד". (בג"צ 144/50 ד"ר ישראל שייב נ' שר הביטחון ואח', פ"ד ה' 399, עמ' 406-407 (להלן: "עניין שייב"))

14. בעניין שייב, נדון עניינו של מורה אשר לא נתקבל לעבודה במשרד החינוך כמורה, לאור דעותיו והשקפתו הפוליטית, כאשר נטען לגביו כי "נגד צבא ישראל הוא מטיף ותחת בטחון המדינה הוא חותר". שם נקבע על ידי כב' השופט אולשן, כי:

" נראה לי, כי לו היינו מסרבים להזקק לבקשת המבקש היינו מסייעים לכך שעקרון "שלטון החוק" השולט במדינה יעשה פלסתר. משמעונו היסודית של עיקרון זה היא, שהגבולות – שאין להמנע מלהטילן על חירות הפרט, כדי שחירות

זו לא תהיה עשויה לפגוע בחירות הזולת או באינטרסים של החברה – צריכות להקבע על ידי החוק, כלומר על ידי החברה המשקפת את דעתה בחוקים הנחקקים בבית המחוקקים המייצג אותה, ולא על ידי השלטון המנהלתי, שתפקידו הוא רק לבצע את הטלת ההגבלות האלה, בהתאם לחוקים הנ"ל"

15. הנה אם כן, בית המשפט העליון אסר פגיעה בעובד על רקע דעותיו והשקפתו עוד בטרם עוגנה זכות זו בחוק שוויון הזדמנויות בעבודה. יתירה מזאת, אורחות חייו של אדם מחוץ למקום עבודתו אינם רלוונטיים למקום העבודה עצמו. לעניין זה ראו דיון לה/3-5 (ארצי) **נורית פריד נ' מכון בית יעקב למורות**, שם נאמר:

" היו ימים, ואלה ימי blackstone הרחוקים, שבהם הסמכות המשמעתית של המעביד, ומרותו על העובד, היו דומים לסמכותו ולכוחו לגבי ילדו. "אלה אינם קיימים עוד, אם כי את עקבותיהם עדיין אפשר לראות" (, cronin and grime[4], p 56). **בימינו הסמכות המשמעתית של המעביד מוגבלת: אין היא משתרעת על אורח חייו הפרטיים של העובד, ומוגבלת היא למעשיו ולמחדליו בעבודה, או בקשר לעבודה, כמתחייב לפעולה התקינה של המפעל (פסק-הדין בדיון מס' לה/8-23).**

במקרה היחיד שבו בא המחוקק להסדיר ענייני משמעת של עובדים - חוק שירות המדינה (משמעת), תשכ"ג-1963 - ניתן ביטוי לסייג זה, עת נאמר כי "התנהגות בלתי-הוגנת" מהווה עבירת משמעת, אך אם היא "במילוי תפקידו (של העובד) או בקשר אתו" (סעיף 17(3) לחוק). אף עיון בהסכם הקיבוצי החל על המספר הגדול ביותר של עובדים במדינה, שאליו מפנה המחוקק את בית-הדין, בסעיף 17 לחוק פיצויי פיטורים, **מלמד שבמסגרת יחסי העבודה בישראל - מגבילים, השותפים ליחסי העבודה, את אמצעי המשמעת לעבודה עצמה ולכל הקשור בה, ואינם יורדים לאורח חייו הפרטיים של העובד.**" [ההדגשות אינן במקור]

16. עוד נבהיר, כי עצם ההזמנה לשימוע על בסיס התבטאות במרחב הפרטי הוירטואלי, מהווה פגיעה חמורה מאוד בפרטיות העובדים ובחופש הביטוי שלהם. כזכור, חופש הביטוי הוא נשמת אפו של כל משטר דמוקרטי. לאור מעמדה זה, לא תתאפשר הגבלתה מלבד במקרי קיצון. בהקשר לעובדים מדינה כבר נפסק כי הגבלת זכותו של עובד הציבור להביע עמדה ניתנת במקרה וקיימת ודאות קרובה לגרימת נזק ליכולת התפקוד של השירות הציבורי.

"סיכומו של דבר, קו התיחום בין הבעת הדעה המותרת לבין הביקורת האסורה מקורו בהנחה, שיש סוגי ביקורת רבים של עובד ציבור, החורים לפי צורתם ותוכנם מהבעת דעה גרידא ולובשים צורה ותוכן הגורמים נזק ליכולת התפקוד של השירות הציבורי, לתדמיתו, לאמון שהצבור רוחש לו ולמשמעתו. כאשר יש ודאות קרובה

קו לעובד, רח' נחלת בנימין 75, ת"ד 2319 מיקוד 6102201
טל': 03-6883766, פקס: 03-6883537, דוא"ל: michal.tadger@kavlaoved.org.il

האגודה לזכויות האזרח בישראל, רח' 3030/5, ת"ד 51070 נצרת 1616701
טל': 04-8526333, פקס: 04-8526331, דוא"ל: gadeer@acri.org.il

של נזק כאמור, מופעל האיסור העולה מסעיף 51(5), ועובד, שמפר הוראות החוק הנ"ל במידה ובאופן כנ"ל, אינו יכול להיתלות בטענה, כי אך עשה שימוש בזכותו לחופש הדיבור. כמוסבר, יש לעניין זה הגבלות החלות על עובד מדינה שהוא חייב לכבד אותן. עש"ם 5/86 ספירו נ' נציב שירות המדינה, פ"ד מ(4) 227, 246 (1986).

17. ההפרה הקשה לחופש הביטוי של עובדי מערכת הבריאות מקבלת משנה חומרה, הואיל וכפי שצינו לעיל היא נעשית רק כלפי העובדים הערבים. מה שהופך את התנהלות מנהל תחום המשמעת במשרד הבריאות, למפלה לא רקע "השקפה" אלא גם על רקע "שייכות לאומית" של העובדים. הפליה מעין זו, המתבצעת מחמת עילות כגון: לאום, דת או מין, נחשבת להפרה חמורה במיוחד, "הפוצעת אנושות בכבוד האדם".

"כזאת היא גם הפליה של ערבי באשר הוא ערבי, ואחת היא אם ההפליה מתבססת על הדת או על הלאום. זוהי הפרה של עקרון השוויון במובן הצר. לכן יש עמה חומרה מיוחדת.

עקרון השוויון במובן זה הוא נשמת הדמוקרטיה. הדמוקרטיה דורשת לא רק קול אחד לכל אחד בעת הבחירות, אלא גם שוויון לכל אחד בכל עת. המבחן האמיתי לעקרון השוויון נעוץ ביחס כלפי מיעוט: דתי, לאומי או אחר. אם אין שוויון למיעוט, גם אין דמוקרטיה לרוב." בג"ץ 6924/98 האגודה לזכויות האזרח בישראל נ' ממשלת ישראל, פ"ד נה(5) 15, 28 (2001) (להלן: עניין האגודה לזכויות האזרח בישראל).

18. התנהלות אחראי תחום המשמעת במשרד הבריאות מזכירה ימים אפלים, ויש בה כדי פריצה מסוכנת של אמות יסוד דמוקרטיים. לאור כל זאת, נבקשכם כאמור ברישא לפנייתנו זו.

בכבוד רב ובברכה,

גדיר ניקולא, עו"ד

מיכל תגיר, עו"ד